

TAXANDRIA,

Tijdschrift voor Noordbrabantsche Geschiedenis en Volkskunde.

onder redactie van

W. J. F. JUTEN TE BERGEN-OP-ZOOM.

Prijs per jaargang. f 3,—.

Franco per post f 3,25.

" " " voor het Buitenland fr. 7,50.

Uitgever: JAN A. G. JUTEN te Bergen-op-Zoom.

Verschijnt den 1^{en} en 15^{en} van elke maand.

IETS OVER DE KERK VAN ALMKERK.

et schip dezer kerk bestaat niet meer. Wat daar van de oorzaak is, is mij onbekend.

Aangaande de wapens, die er vroeger in aanwezig geweest zijn, kan ik slechts het volgende melden. Balen meldt op bl. 1114 van zijne Beschrijving van Dordrecht: „Johan van Clootwijk, Stadhouders des graven van Hoorn in den Lande van Altena, hij nam ten wijve Jonkvrou Elisabeth de Borchgraaff; zij leggen begraven tot Almkerk, hij uitgehouwen in zijnen Harnasse op eenen blauwen zerk en storven in de Jaren 1557 en 1530.” Deze zerk moet vroeger gelegen hebben midden in het koor, dat, toen het schip nog bestond, door de Hervormden natuurlijk niet gebruikt werd. Volgens berichten is deze steen bij eene verzakking van den vloer gebroken of vernietigd. 't Kan best zijn, dat hij nog onder de banken ligt.

Verder is er vroeger een raam geweest, beschilderd met het wapen en de beeltenis van Pieter van Teylingen, Cornelisz., schout te Oudewater, volgens zijne verklaring, te vinden in het tijdschrift van den heer Sassen II, 64. Ze is van 15 Dec. 1582 en wordt aldaar medegedeeld door Jhr. A. v. Sasse v. Ysselt, te 's Hertogenbosch (die echter zijn bron niet aanwijst):

„Attestere voors., dat ick, van mijn jonckhayt of tot den daech van huyden toe, altijd ghevoert hebbe de wapenen van Teylingen ghequarteleert, het oude wapen van Teylingen met de silvere baresteel, en met het nieuwe wapen van Teylingen half swart, sonder contradictie van imandt ter weerelt, gevende over sulckx tot diversche plaatsen in Hollandt glasen met de voors. wapenen verciert, naementlijke in de kerke tot Almkerke, int landt van Althena doende tselve glas verciere met mijn contrefaytsel, leggende int volle harnasch oft curas met de voorsz. wapenen en mijn quartieren, als een goetd edelman toestaen, sonder contradictie van imanden, en tselve glas heeft daerwel ghestaen omtrent achtiën jaren en noch ter tijd staende is.” Wanneer dit glas verloren is gegaan, weet ik niet. 't Zou kunnen zijn bij den eersten brand van Almkerk in 1826. In 1824 toch heeft men nieuwe kerkramen besteld. De oude werden bij een timmerman gezet, waar ze twee jaar later vernield werden door het vuur. In een dier ramen, het middelste van het koor, stond het wapen mijner eigene familie: in goud een zwarten Neptunusvork ¹⁾ Helmt.: een roode wrong, waarop een vlucht, rechts (herald) rood, links groen. Helmkl.: rechts rood en zilver, links groen en zilver. Onderschrift: „Schouten.” In Maart 1884 leefde te Almkerk nog de heer A. van Drunen, een vriend van mijn overgrootvader, die zich dit wapen zeer goed herinnerde. Mijn overgrootvader ²⁾ nam bij zijn vertrek naar Dordrecht, waar hij 10 Dec.

¹⁾ Geen hooivork (de tegenwoordige familie Schouten te Almkerk behoort tot de deftige landbouwers), maar een Neptunusvork, blijkens de drie weerhaken. Wellicht wijst dit op de afkomst van een der vele zeevaarders van dezen naam. De genealogie kan ik niet verder terugbrengen dan tot Huibert S., die ongeveer 1660 aldaar geboren is.

²⁾ Een zijner broeders vond eens in zijn kelder vijf Fransche soldaten, die hij dood sloeg.

1787 den eed als inheemsch poorter aflégde en waar hij later marktmeester was, eene gekleurde teekening van dit wapen benevens een oud zilveren cachet mede, beiden in mijn bezit. De Almkerksche Schoutens zijn vermaagschapt met de familiën van de Koppel, Jungerius, de Feyter, van Andel, Verschoor, van Wageningen, Middelkoop, van Eeten, van 't Sant, enz., aldaar welbekend sinds eeuwen.

Thans hangen nog in de kerk de volgende wapenborden:

1°. „Ter gedachtenisse van den WelEdl. Gestrenghe Heere Mr. Willem Fabricius, Heer van Almkerk en Santhorst etc., Raad en Voorzittend Schepen der Stad Haarlem en wegens deselve stad eertijds gecommiteerden Raad van haar Ed. Groot Mog. de Heeren Staaten van Holland en West-Vriesland. Overleden den XXIV Maii MDCCXLIX.” Rechts de kwartieren: Fabricius, Schas, van Brakel en Nierop; links: de Witt, Coninck, Gerard en de Witt.

2°. „Ter gedachtenis van den WelEd. Gestr. Heer Mr. Albert Fabricius, Heere van Almkerk, Santwijk, Uppel en Doorn, eerst Secretaris, nu Raad en Pensionaris der stad Haarlem. Hoogheemraad van Rijnland en laatst Secretaris van Haar Ed. Groot Mog. de Heeren Staaten van Holland en West-Vriesland. Overleden den XX April MDCCXXXVI.” Rechts de kwartieren Fabricius, v. Brakel, Duyst v. Voorhout en de Wilde; links: Schas, Nierop, v. Hoogstraten en v. der Meer.

3°. Ter nagedachtenisse van Vrouwe Wilhelmina Henrietta Huijghens, gemalin van den WelEdelen Heer Mr. Willem Fabricius, Heere van Almkerk en Santhorst, etc., Raad en oud Schepen te Haarlem en wegens deselve stad gecommiteerden Raad van Haar Ed. Groot Mog. de Heeren Staaten van Holland en West-Vriesland. Overleden in 's Graevenhaege den II Maarth

in 'tjaer MDCCXLVII." Kwartieren rechts: Huyghens en Bronkhorst; links: de Wijs en van Os.

4°. „Ter nagedachtenisse van Vrouwe Henriette Christine de Witt in haar WelEdele Leven Vrouw van den WelEdelen Heer Mr. Albert Fabricius, Heer van Almkerk etc. Hoogheemraad van Rijnland, Raad en Pensionaris der stad Haerlem, in den Heere ontslapen buiten Haerlem den XXVII December CLODCCCXXIV." Rechts de kwartieren de Witt en Gerard; links: Coninck en de Witt.

De oude doop-, trouw- en begrafenisboeken beginnen met de jaren 1680, 1734 en 1733, de overige zijn wellicht bij den brand vernield.

Op de in 1863 te Delft gehouden oudheidkundige tentoonstelling zond nu wijlen Dr. Th. Borret uit Vogelenzang een missaal in, afkomstig uit de kerk van Almkerk. Het is een ms. op perkament uit de 14^e eeuw. Bij den St. Elizabethsvloed moet het naar Wijk bij Heusden zijn komen aandrijven, waar het tot 1518 in de kapel der Heeren van Wijk gebruikt werd. Achterin staat het volgende:

*Doemen screef XIIIe, XX en een,
Viel Suythollant vā water ī g'te ween,
Dit missale is comē van d'alm tot wyc
Bider goed' luide raet en willes vā wijc
Die van d'alm en haddens niet late gae
En had dat inbreken vande dijck gedae.*

UTRECHT.

H. J. SCHOUTEN.

GENEALOGISCHE FRAGMENTEN.

III.

9. DE JEGER.

Johan Lambert van Jeger, luitenant-kolonel bij het regiment infanterie van Generaal-majoor Ruysch, was gehuwd met vrouwe Anna Christina, baronesse van Thulden.

Hunne dochter Alida Isabella werd op het Kasteel van Namen geboren den 15 Januari 1744 en aldaar gedoopt. Op 15 Januari 1769 trad zij in het klooster van S^t. Catharinadal te Oosterhout, en kreeg als kloosternaam dien van Caecilia. Gekleed den 28 September 1769, geprofest den 10 Oct 1770, overleed zij den 13 Jan. 1821.

Den 2 December 1768 gaf haar vader, destijds te Leeuwarden in garnizoen, de volgende declaratie, wegens den doop zijner dochter:

„*Ik ondergeschrevene Johan Lambert van Jeger*
 „*leutenant-collonel bij het régiment infanterie van d' Heer*
 „*Generaal-majoor Ruysch ten dienste van de Vereenigde*
 „*Nederlanden etc., verklaare hiermede waar en waaragtigh*
 „*te zijn, dat mijne doghter Isabella Alida van Jeger,*
 „*in wettigh huwelijck verweckt bij vrouwe Anna Chris-*
 „*tina, baronnesse van Thulden, mijne nogh leevende*
 „*huysvrouw, is geboren op 't Casteel tot Namen op den*
 „*15 Januari 1744, 's morgens omtrent 9 uren, en dien-*
 „*zelven dagh gedoopt na middagh omtrent 3 uren in mijn*
 „*presentie in de kerke van St. Pieter op 't Casteel te Namen:*
 „*zijnde Peter d' Heer Henry George Steenhaid, sous-*
 „*lieutenant in het régiment cavallerie van d' Heer gene-*
 „*raal-major Schaek, en meter mejoufrouwe Isabella*
 „*Ricard. Belovende dit, des versogt zijnde, met solemneelen*
 „*eed te bevestigen, zijnde het niet mogelijk een doopcedul*
 „*te becomen, als zijnde de gemelde kerke van St. Pieter*
 „*in 't jaar 1746 in de belegeringhe ten gronde geschoten*
 „*en geruineerd.*

„*Actum Leeuwarden den 2 December 1768.*”

(get.) J. L. v. Jeger.

Rupert van Jeger (Taxandria, blz. 78) was waarschijnlijk een zoon van voorn. J. L. v. Jeger, en broeder van zuster Caecilia, religieuze te Oosterhout ¹⁾.

O.

V. V. D. A.

¹⁾ Antonia Nicola ten Dijk uit Zwolle, echtgenoot van

10. DE BOCK.

1750 — 10 Januarij. *Baptus est* Carolus Joan Antonie *filius prenob: domini* Josephi de Bock *et prenob: Domicelle* Joanne Clare de Jeger *conj. S:tores prenob: Dominus* Joannes Carolus de Jeger *et prenob: Domicella* Hendrica Beatrix de Bock.

1755. — 7 Sept. *Baptus est* Emanuel Hendricus Joannes *preb: filius preb: domini* Josephi de Bock *et preb: domicelle* Joanne Clare de Jegeer (sic.) *Conj. S:tores preb: Dominus* Emanuel Theodorus de Bock *et preb: domicella* Henrica Joanna de Laer.

Nunen.

(Liber Baptismalis 1740—1801 Nunen—Gerwen.)

Archief Nuenen c. a.

H. 14.

GERWEN (NUENEN.)

J. G. VAN KEMENADE.

11 INGENRAE²⁾.

Ook genoemd Ingenray en van Ingen Ray.

Gedoopt te 's-Hertogenbosch in de S^t. Janskerk:

1. Petrus Franciscus I. (20 Juni 1683; peter en meter: Petrus Ingenrae en Jacoba van der Gracht.)

2. Ida Maria I. (18 Dec. 1684; p. en m. Dom^{us}. Petrus Franciscus I. en Johanna Elisabeth Nieuhoff.)

3. Anna Theresia (30 Aug. 1686.)

Rupert de Jeger, op blz. 78 vermeld, was de dochter van Jan Hugo ten Dijk (geb. 1710, Zwolle) bij Constantia Victoria Dommer, weduwe Ferrier. Deze laatste was geboren in 1717 als dochter van Jan Jacob Dommer (overl. te Weenen 1719) bij Clasina Anna de Voorn uit Utrecht; zij huwde in Juli 1738 met ten Dijk. Antonia (Nicola) trouwde 20 Sept. 1767 met Robert de Jegher (zie „Geslachtlijst van de familie Dommer“, Amst. 1884, fol. 11, 9^e en 10^e gen.) (RED.)

²⁾ Zie het wapen in Alg. Ned. Fam. bl VI, op de plaat tegenover bldz. 95.

4. Theodora Jacoba I. (15 Nov. 1689; p. en m. Jacoba van der Graft, weduwe D. Theodori Nieuwenhoff.)

Allen kinderen van Dominus Joannes Ingenrae en Helena Maria Nieuwenhoff.

Mr. Pieter François Ingenrae, raad van het huis van Bergen, overleed te Bergen-op-Zoom in 1715.

12. VAN SCHENCK VAN NYDEGGEN.

Carolus Franciscus Henricus van Schenck van Nydeggen ¹⁾ uit Nijmegen, huwt 21 Januari 1779 te Bergen-op-Zoom Catharina Maria Clara Ferrier ²⁾ uit Abcoude (er staat: *Abtkouw, prope Mo-saetrajectum*, dit laatste zal wel moeten zijn, *Ultratrajectum*), waaruit aldaar geboren werd en op 11 December 1783 Katholiek gedoopt: Henricus Antonius Franciscus; (peter en meter: Joannes Martinus v. S. v. N. en Constantia Victoria Maria Dommer.)

W. J. F. JUTEN.

HET VOORMALIG KASTEEL VAN WOUW.

(Bij de plaat.)

e plaat, die de lezers van „Taxandria” bij dit nummer gevoegd vinden, is genomen naar een paneel in het bezit van den heer L. D. J. L. de Ram, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, die zoo welwillend was het ter reproductie af te staan; voor die welwillendheid nogmaals hartelijken dank.

¹⁾ Zie Alg. Ned. fam. bl. VI, pl. 4 (over bl. 95.)

²⁾ Denkelijk zoon van Johan Martin Joseph bij Marie Elisabeth van Ravesteyn, (zie Rietstap, Wapenb. v. d. Nederl. Adel, art. S. v. N.)

³⁾ Waarschijnlijk zuster van C. V. Dommers eersten echtgenoot. (Zie de noot op p. 194).

Het bewuste schilderstuk werd, blijkens de onderteekening, in 1775 vervaardigd door *Henri de Cort, d'Anvers*. Het is tamelijk verweerd, en daaraan wijte men het, dat de reproductie niet zoo scherp is als gewenscht ware.

Een en ander over het Wouwsche kasteel volgde hier.

Het lag 10 à 15 minuten ten Noorden van de kom van het dorp, ten Oosten van den weg naar het gehucht „Hazelaar.”

Reeds in oude tijden bestond te Wouw een slot of kasteel, dat den heeren van Breda en Bergen tot residentie diende, en van waaruit zij belangrijke stukken dateerden (zie deze in *Grammaye*). Ook de latere heeren en markiezen hielden er veeltijds hun verblijf. In den opstand tegen Spanje werd het herhaaldelijk belegerd; de ritmeester Elias le Lion nam het in, toen veertig Duitschers, uit Antwerpen voor Champaigny gevlucht, het bezet hielden, en joeg hen over de kling (1577)¹⁾. Jan van Withem, door zijn huwelijk bezitter van het markgraafschap, leverde het A° 1581 in Parma's handen²⁾, waaraan de maarschalk de Biron het in 1583 ontrukte, toen ongeveer 150 Italianen en evenveel boeren en „huysluyden” het onder een Italiaanschen kapitein bezet hielden.

Een afbeelding van dit beleg geeft Bor in het geciteerde werk fol. 8, recto, van het achttiende boek. In 1587 evenwel verkocht de Staatsche bevelhebber Marchant het weer aan den hertog van Parma³⁾.

Daarna diende het gedurende vele jaren tot verblijfplaats aan struikroovers, die het land afstroopten en de vaart op de Schelde en de Eendracht onveilig maakten.

¹⁾ Pieter Bor, *Vervolgh der Nederl. Oorl. enz.* II deel; 1621; Leyden bij Govert Basson en Amsterd. bij Michiel Colyn; elfde boek, fol. 273, verso.

²⁾ *ib.*; zestiende boek, fol. 41, verso, en Bor, twee en twintigste boek, fol. 18, verso.

³⁾ *Taxandria* I, p. 97 e. v.

Prins Maurits nam het daarom in 1606 en sloopte de vestingwerken ¹⁾. Hij schonk het kasteel aan zijn neef, den graaf van den Berg, tevens markies van Bergen.

De markiezen bestemden het na dien tijd tot verblijf voor hun opperjagermeester.

In die hoedanigheid werd het gedurende de tweede helft der zeventiende eeuw bewoond door Willem Gerard van Lamsweerde, jagermeester en houtvester des Markizaats, wiens kinderen er geboren en in de kerk te Wouw gedoopt werden.

Omstreeks het eerste jaar dezer eeuw is het afgebroken, en thans ziet men bij de boerenwoning, nog in de wandeling „het kasteel” genaamd en, zoo ik mij niet vergis, het eigendom der Belgische familie de Lehoeye d'Isque als opvolgers der Cogelsen, niets meer dan eenige vijvers en slooten — overblijfsels der vroegere grachten — en een enkel oud muurbrok.

Een vergelijking tusschen deze plaat en de afbeelding, die Bor geeft ter aangehaalde plaatse, doet ons in het kasteel, zooals het in 1575 bestond, het hoofdgebouw zien van de vroegere sterkte. Dit moet dan echter verschillende groote veranderingen hebben ondergaan in de twee honderd jaar, die verliepen tusschen 1583 en 1775.

Behalve dit kasteel schijnt er onder Wouw nog een te hebben bestaan, 't slot Altena geheeten. Dit moet evenwel nooit voltooid zijn of spoedig afgebroken, omdat het al te na bij het andere stond. Zoo verklaart de volksmond ten minste dezen naam. Of deze ook iets met het land en de heeren van Altena zou hebben uit te staan? En op welke wijze?

W. J. F. JUTEN.

¹⁾ Alb. Thijm, *Volksalm. voor Ned. Kath.* 1859 p. 130 noemt dit, na Maurits' mislukte aanslagen op Antwerpen en Venloo, een belachelijken coup de main.

TIENDEN TE BESOIJEN.

(Slot.)

ier volgt de nota van verdiende penningen, die de kerkmeesters aan bovengenoemden procureur, voor zijne gedane moeite, verschuldigd waren.

Reg^a B. Fol. 97. Declaratie van sallaris en verschoote penninge, verdient ende gedebooursjeert by Frederick van Schorrenberg, procureur voor d'Ed: Mog: Heeren Raden van syne Conincklycke Majesteyt van Groot Brittangne, inder saacke van kerckmeesteren van Besoyen, requiranten, ten eynde den Rentmeester van sijn Majesteyts Thienden aldaar mochte werden gelast en bevoolen over het dorp van Besoyen geen andere dan Coorn Thienden te verpachten, even als tot nogh toe is geschiet geweest.

1693.

g. st. oirt.

<i>Juny. Retenue</i>	<i>1— 9—0</i>
<i>Den 16 dito 's mergens tot den Heer advt Tulling met den Heer Schouth van Besoyen op de saacke gebesoigneert ende requeste gearresteert</i>	<i>0—18—0</i>
<i>De requeste in het net geschreven</i>	<i>0—18—0</i>
<i>Voor het segel betaalt</i>	<i>0— 3—0</i>
<i>Met de bylaegen aan den advocaat bestelt</i>	<i>0— 6—0</i>
<i>Op ordre my geïnformeert by den Commys Drijffhout, off de uytshryvinge tot het doen van de verpachtinge van de Thienden, als was gedaan en verstaan ten onsen reguarde, nogh niet en was rapport gedaan</i>	<i>0— 9—0</i>

Den 17 dito 's middaghs de clocke van halff elven tot over halff twaleven met den Schouth en den advocaat, en nae buyten den selven advocaat d'Heer Raatsheer Schuylenburgh opgewaght, mondelingh geïnformeert ende onse requeste overhandight	0—18—0
's Middaghs over eenen voor den raat gevaceert en wederom bescheyden	0— 6—0
Met den voorn: Schouth 's namiddaghs den Commies Drijffhoudt wesen sprecken, het genotuleerde, nopende onse dispositie gehoort, bevonden in den naeme van den Rentmeester, daerby vermeld abuys was, doen dressereren en geappoint: op morgen wederom te komen ¹⁾	0—12—0
Den 18 dito betaalt voor het appointment, daar by gerequireert is het advijs en bericht van den ontfanger Kip binnen drie dagen naar de insinc	1—13—0
Voor het vervolgen en lichten	0—12—0
De requeste en appoint: gedoebleert, comt met het segel	0—16—0
Dito met den Heer van den Andel ²⁾ gevaceert ende ter handen gestelt	0—12—0
Den 23 Juny 's mergens met den Heer van den Andel gevaceert, die de originele requeste met de stucken ende recepisse wederom hadde gekregen, en daar op den Commies Drijffhout wesen spreeken ende verstaan datter een besloote missie van den voorn. Rentmeester Kip aan den Raat was geko-	

¹⁾ Deze post is niet erg duidelijk.

²⁾ Dat was de toenmalige schout.

men, en daarvan rapport gedaan, voor alle hetselve	0-18-0
Dito nader by den voorn: Commies gevaceert, verstaan dat gemelten Rentmeester op de copye onser requeste hadde geadviseert, ende bij den Raat verstaan dat wy souden hebben aan haar Ed: Mog: over te senden sodanige documenten ofte copye autentijcq vanden, als vermeynde in handen te hebben, en onse origineele requeste daar gelaten	0-12-0
Voor het appoint: met expeditie betaalt	1-10-0
Vervolght en gelicht	0-12-0
Den 29 dito met den Schout en den advocaat gebesoigneert	0-18-0
Den 25 dito, 'smergens met sijn E: voor de finacie d'Heer Commies van Eck seer lange opgewagt, gesprooken en versogt een extract met wat Thiende sijn Majesteyt in de verpondinge bekend stont. Eyndelycke daar op binnen ontboden, het quohier van onse verpondinge naargesien en aangevesen 't geen ons nodigh was, voor alle 't selve eens ten minsten met het vervolgen . . .	1-9-0
Voor het extract autentijcq met segel ende expeditie betaalt.	0-18-0
Daar over met den Schouth en den advt gebesoigneert en goetgevonden een sommiere memorie daar nevens te maaken	0-18-0
De selve in het net geschreven . . .	0-18-0
Den 26 dito voor den Raat gevaceert, ende de voorscreven memorie en ver-	

dere stucken overgegeven ende gere-	
commandt	0-12-0
Dito nader gevaceert en verstaan dat	
onse requeste met de verdere stucken	
geordonneert was gestelt te werden in	
handen van d'Heer van Hoogendorp ¹⁾ ,	
omme, 'op de aanstaande verpachtinge	
komende, hem te informeren en rap-	
port te doen	0-9-0
Betaalt aan den Commies Drijffhout	
voor de voorgescreven haar Ed: Mog:	
dispositie met Expeditie	1-16-0
Voor het vervolgen en lichten	0-12-0
Aan den Heer van Andel behandicht	0-6-0
Aug ^s Den 13 dito met den Commies Drijff-	
hout gevaceert en verstaan dat de saack	
in ons faueur soude blyven, buyten	
verdere dispositie en dat de tiendt niet	
was verpacht	0-12-0
Daar op onse stucken aan den Raat	
vervolgt	0-18-0
Den 19 dito aan den Schout te rugh	
gesonden	0-6-0
Somma	23-16-0

Mijne taak spoedt ten einde. Volledigheidshalve moet ik er nog op wijzen, dat de smaltieud, die de kerk in den binnenpolder bezat, in de voorgaande eeuw schijnt verlopen te zijn; althans er wordt sedert dien tijd geen gewag meer van gemaakt, zoodat de Prot. kerk thans

¹⁾ „Mr. Diederick van Hogendorp, heer van Cromstrijen, Raad en Thesaurier-Generaal der Domeinen van den Stadhouder Prins Willem III, alsmede Drossaard en Hoogdijkgraaf van den Lande van Steenberg. Hij stierf in 's-Gravenhage en werd aldaar in de Groote Kerk begraven, den 6 Julij 1702.” (Het geslacht v. Hogendorp door J. H. Scheffer en Fr. D. O. Obreen, p. 24).

nog de volledige tiendrechten in den buitenpolder bezit, die echter bedroevend weinig opleveren, wijl er tegenwoordig geen bouwgrond meer in genoemden polder gevonden wordt. Toch had de kerk onlangs bij de onteigening van gronden ten behoeve van den *Nieuwen Maasmond* nog een buitenkansje. Voor den afkoop van tiendrechten dier onteigening, betaalde de Staat haar $\pm$ 2000 gulden, waarbij laatstgenoemde dus stilzwijgend de rechten der kerk erkende. Op dit oogenblik is er weer een kwestie hangende omtrent de erwentiend, waarvan alle landbouwers alhier — en mijns inziens terecht — beweren, dat zij door het Rijk nimmer in deze gemeente is verpacht geworden. Of de Staat deze tiend aan zich zal trekken, ja dan neen, zal de tijd moeten leeren.

Op een door een viertal landbouwers aan Hare Majesteit gericht adres, waarin zij eerbiedig verzochten voortaan van de tiendheffing op erwten verschoond te blijven, kwam in den loop van dit jaar het volgende antwoord: *De Minister, Beschikkende op het tot Uwe Majesteit de Koningin-Weduwe-Regentes gericht en bij kabinetsappointement van 16 Maart l.l. n°. 40 ter beschikking ontvangen adres van L. J. Loeff, B. de Rooij, H. van Heijst en H. Quirijns, landbouwers te Besoijen, zich beklagende, dat, toen in den nazomer van 1893 van Staatswege naar volkomen recht de korentienden waren opgehaald, ook tiend gevorderd is van erwten, welke tiend door de rekestranten is geweigerd, op grond dat in de gemeente Besoijen nimmer erwten of andere, tot de smaltiend behorende gewassen, zijn getiend;*

dat rekestranten daarna wegens tiendweigering gedagvaard zijn, en ter voorkoming van executie hunner goederen, de gevorderde vergoedingen, met de bijkomende kosten voor hen gezamenlijk bedragende $\pm$ f 260, in Januarij. hebben betaald;

dat zij, hoewel er nimmer aan gedacht hebbende den Staat te bezadeelen en steeds bereid de korentienden, die rechtens aan den Staat behooren, te laten volgen, zich nochtans zeer bezwaard achten over de heffing der ericntiend;

verzoekende zij onder overlegging van bescheiden, waaruit naar hunne meening de niet-tiendplichtigheid van erwten moet blijken, dat zij in hun recht hersteld worden en dat te Besoijen voortaan geen erwten meer getiend worden, maar uitsluitend graan;

Gelet op het bericht van den Directeur der registratie en domeinen te Maastricht dd° 31 Maart jl. n°. 1023;

Herzien de beschikking van 12 December 1893, n°. 30, op een verzoek van rekestranten van gelijke strekking;

Geeft den rekestranten, bij uittreksel dezer, te kennen, dat hun nader adres, evenmin als de daarbij overgelegde stukken, grond geven tot wijziging van die beschikking;

dat die stukken hoogstens aantoonen dat onder Besoijen geen smaltiend geheven wordt, doch dat de erwten in geenen deele — gelijk zij in hun adres zeggen — tot de smaltiend behooren, maar integendeel tot de grove of korentiend, die zij zelf als verschuldigd erkennen;

dat de Staat daarom de erwentiend niet kan laten varen en rekestranten zich, door niet meer te weigeren, voor 't vervolg zoo hooge kosten als zij thans betaald hebben, kunnen besparen.

Voor gelijkluidend uittreksel,
De Secretaris-Generaal,

BARTSTRA.

BESOIJEN, Maart 1894.

J. V. D. HAMMEN NZ.

KLOKKENOPSCHRIFTEN IN NOORD-BRABANT.

II.

1. VECHEL.

Onderstaande klokken N°. 1 en N°. 2 zijn in Augustus 1872 naar Aarle-Rixtel vervoerd om te worden vergoten.

Op de eerste stond:

Vergote in de regeering quartierschout Baron Sloet tot de Haer, stadhouder J. W. van Nouhuijs, president M. Gerbrands, J. de Jong, P. van de Velde, D. van der Sanden, H. van de Steen, H. van Eert, J. Verhoeve, erfsecretaris P. de Jong. — Anno 1786.

Op de tweede las men:

Onder directie van Mr Hendrik de Kempenaer, rentmeester der geestelijke goederen in 't kwartier van Peeland. Anno 1757.

Deze beide klokken hingen in den ouden Vechelschen toren.

De derde draagt het versje:

's Morgens precies om agt,
 's Middags om twaalf uren,
 Sa koster op de wagt
 Voor kinderen en naburen;
 Het eerste om verstand,
 Het tweede aan den disch,
 Sa trekt mij met uw hand,
 Het is uw pligt gewis.

Uit de nagelaten papieren van wijlen M^r c. c. n. KROM.
